

Tečaji Rdečega križa za žensko vaško mladino in medicinska sestra

France Demšar

Prav malo informacij o ustroju in delovanju človeškega telesa ter zdravstveni vzgoji dobijo otroci v splošno izobraževalnih, še mnogo manj pa v strokovnih šolah. V prvih dveh razredih obvezne šole utrdijo nekaj osnovnih higienskih navad in še nekoliko ponove tisto, kar je enim več, drugim manj nudil že dom sam. Še največ pozornosti posvečajo temu poglavju vzgoje elementarke, za njimi pa učitelji do 4. razreda, medtem ko je v višjih razredih ta skrb prepuščena kar učiteljem telovadbe. Ti se od časa do časa nekoliko pozanimajo za osebno čistočo učencev, kakor da bi bila osebna higiena s a m o stvar telesa. Nekaj zadevnih opozoril dobe otroci še enkrat pri moralni vzgoji, kjer jim predavatelji, pač zaradi pomanjkanja prave predmetne vsebine spet govorijo o umivanju in osebni higieni nasploh. Šele proti koncu obveznega šolanja, tam v sedmem in osmem razredu, zvedo učenci ponekod več podrobnosti o ustroju in delovanju človeškega telesa. To snov predavatelji bolj ali manj posrečeno povežejo z nekaterimi pojmi splošne in komunalne higiene, medtem ko jo nekateri kratko malo izpuste. Čeprav sta vsebina in obseg določena z učnim načrtom, ravno pri tem pouku manjkajo skoraj vsa pojasnila iz področja spolnega dozorevanja in dogajanja v telesu mladega človeka, dasi je prav tedaj sredi obdobja, ki je za življenje eno najvažnejših.

Lahko rečemo, da posreduje šola učencem za na pot v življenje kaj skopo odmerjeno snov s področja zdravstvene vzgoje, zato pa seveda natančne podatke o višini vrhov v Afriki in številu prašnikov v cvetovih koprivnic.

Pravzaprav nič takega, kar bi nas smelo presenetiti. Kdaj in kje sta pa učitelj ali profesor slišala, da sodobna opredelitev pojma »zdravje« (dr. Ahčin) zahteva nerazdružljivo enovitost telesnega in duševnega zdravja ter socialne blaginje. Kdaj le sta slišala, da je namen zdravstvene vzgoje vplivati na posameznika in celoto v toliki meri, da bosta spremenila svoje dosedanje zdravstvene in higienske navade, s katerimi želimo čimbolj vplivati na u t r d i t e v zdravja? Tega je zelo malo v programu higiene na učiteljskišču, prav nič pa pri biologiji na univerzi, zato bo pouk zdravstvene vzgoje na obvezni šoli še dolgo časa takšen, kot sem ga opisal.

Drugače pa je s tečaji Rdečega križa za žensko vaško mladino, ki stopajo letos že v sedmo leto. Ti so se v mnogih krajih, kjer so jih imeli, že tako uveljavili, da pomenijo danes malone redno obliko za zdravstveno vzgojo deklet. Razgovor s tečajnicami, z njihovimi starši, predvsem pa z materami in nekaterimi opazovalci iz vrst lokalnih javnih in družbenih delavcev, je razločno pokazal, da so tečaji v veliki meri dosegli svoj namen. Absolventke uporabljajo

pridobljeno znanje največ same zase, mnoge pa so vplivale tudi že na svoje matere, da so le-te spremenile dosedanje nepravilne higienske in prehranske navade o negi in prehrani dojenčkov. Neredko seže njihov vpliv tudi izven domače hiše. Nekatere so se uspešno vključile v ekipo za prvo pomoč, druge so v pomoč patronažnim sestram, tretje pa so uspešne aktivistke Rdečega križa.

Program za te tečaje je bil sestavljen leta 1952 in so danes na njem pač sledovi časa, v katerem je nastal. Izdelali so ga strokovnjaki, ki so s svojimi merili določali zdravstveni minimum, ki naj bi ga osvojila dekleta v tečaju. Ker pa ni dovolj upošteval njihovih potreb, je bil seveda precej statičen, zanje premalo življenjski in jih zato ni mogel ogreti oziroma pridobiti vseh v enaki meri.

Pa ni bil samo program, važnejšo vlogo so pri tem imeli predavatelji, ki so ta program oživljali vsak po svoje. Dobri so iz njega znali izluščiti zrno, manj prizadevni pa so se držali njegovih črk in zaradi te anemije so tečaji potem nujno shirali.

Torej predavatelji?

Da! Samo predavatelji so tisti, ki dajejo tečajem težo in ton, od njih je odvisno, ali bodo dekleta v tečaj hodila ali ne! Kako naj si drugače razložimo, da so v neki notranjski vasi dekleta, ki delajo sicer v tovarni, redno zamenjala izmeno, da so lahko prišla na tečaj. Kako naj drugače razumemo tisto gorenjsko mater, ki je hčerko opozarjala, da ima zvečer tečaj. Ali pa je — če pogledamo medaljo še z druge strani, — kaj čudnega, da jih je nekje na Dolenjskem, od 25 prijavljenih deklet ostalo nazadnje le še 6, in to meseca februarja, ko so obravnavali zanje razmeroma najzanimivejšo temo o nosečnosti in porodu, če pa je učiteljica celo uro sedela za mizo in samo docirala, ne da bi na tablo napisala eno samo besedo ali pokazala eno samo sliko. Kolika je v tem primeru krivda učiteljice, je seveda vprašanje zase.

Naj v ilustracijo navedem še nekaj primerov!

Poslušal sem predavanje o prehrani. Trajalo je neprekinjeno dve šolski uri, gospodinja učiteljica pa je enostavno čitala svoje zapiske, ki jih je delala v šoli. Sama suha teorija, ki ni deklet prav nič zanimala, zdravstvene vzgoje v njej pa niti za trohico! Medicinska sestra je predavala o anatomiji in fiziologiji ženskih spolnih organov ter intimni higieni žene. V desetih minutah je bilo predavanje opravljeno! Na vprašanje deklet je odgovarjala kratko in jedrnato: »Beli tok ni nič posebnega, ima ga vsako dekle med dvema menstruacijama, bolečine v času menstruacije so skoraj neizbežne in tu pač ni pomoči« itd. Učiteljica je pripovedovala dekletom, da bodo ob porodu od bolečin kričale, kar je pa nekaj povsem normalnega in da kričijo takrat pač vse žene. Sanitarni tehnik je govoril o asanaciji vasi in vrstah vodovoda. Povedal jim je vse, kar je treba vedeti sanitarnemu tehniku, prav nič pa ni upošteval, da vodovod na vasi ni samo žensko vprašanje, še manj pa vprašanje 16 do 20-letnih deklet. Tudi sem poslušal predavanje o negi dojenčka. V učilnici je bilo zbranih nad 30 deklet, mlada babica pa je sedela za katedrom in predavala. Imela je eno samo lutko in na njej prikazovala previjanje, dekleta pa so pri tem samo pasivno poslušala, tiste v prvih klopih tudi gledale. In kaj porečete, če zveste, da nekje dva sanitarna tehnika vodita tečaj za žensko vaško mladino v celoti? In še nekje sem slišal zdravnika. Predaval je 10 do 16-letnim otrokom o prehrani. Dejal je, da človek potrebuje za svojo rast beljakovine, in pri tem

na sliki, ki je tam slučajno visela, pokazal na »pljuča«. Te beljakovine morajo vsebovati vse potrebne aminske kisline! Razen beljakovin pa potrebuje človek še ogljikove hidrate, je nadaljeval isti predavatelj in pri tem na sliki brez pomisleka pokazal »želodec«. V tem smislu približno je šlo vse predavanje. Prepričan sem, da tudi dekletom v tečaju ne bi povedal nič drugače in nič drugega.

Videl sem pa tudi res odlične predavateljke, zdravstvene in pedagoške delavce, ki so se zavedali, kaj hoče Rdeči križ, in čutili tudi, kaj si želijo dekleta. Zaradi takih predavateljev so dekleta zamenjale svoje »šihete«, k takemu predavanju je mati poslala svojo hčerko, te predavateljke so imeli v mislih vsi tisti, ki so rekli, da so tečaji koristni in uspešni.

Opazil pa sem, da je med predavateljki vse premalo medicinskih sester. Do tega so me napeljale tiste, žal prereditko posejane sestre, katerih odlično delo sem imel priliko občudovati v nekaterih tečajih.

Gre namreč za tole: Snov tečajev za žensko vaško mladino je specifična za dekleta med 16. in 20. letom. To niso samo informacije o ustroju in delovanju človeškega telesa, ki jih navsezadnje lahko posreduje vsak nekoliko izkušen predavatelj. Nasprotno! To je le ogrodje, na katero moramo nanizati vse tisto, kar zanima mlada dekleta. Oglejmo si samo nekatere teh stvari:

V poglavju o ustroju in delovanju človeškega telesa zanima dekleta vse bolj kakor število kosti in delovanje srca njihova osebna zunanost, kako naj se negujejo, oblačijo in obuvajo, ne samo zato, da bodo zdrave, ampak da bodo tudi prikupne. Zato je tu vsekakor na mestu, da zahteve zdravstva povežemo s potrebami mladosti. Gojiti in razvijati moramo pri teh dekletih tudi estetski čut, vendar s pridržkom, da prizadevanje za vnanost ne gre na škodo zdravja in notranje uravnovešenosti.

V velikem poglavju o gospodinjstvu in domači hiši jih ne zanima toliko pometanje samo in čiščenje stranišč ter ureditev gnojišča, če so pa radio in morda že v bližnji bodočnosti razni električni gospodinjski stroji, pralni stroji in celo televizorji, reden vsakdanji inventar tudi v kmečki hiši. Pa tudi tistih deklet, ki žive nekoliko stran od kulturnega in gospodarskega centra, ne smemo jemati, kot da bi ušle nekje iz srednjega veka. V takih krajih vladajo pač posebne razmere in je tem seveda treba nekoliko prilagoditi tudi program, ki je izdelan za splošne razmere. To pa lahko brez posebnih težav opravijo predavateljki sami. Prehrana je za dekleta vsekakor zanimiva, vendar tečaja Rdečega križa ne moremo spremeniti v kuharski tečaj, čeprav je važen in potreben tudi ta. Toda prepustimo ga drugim, ki se s tem prvenstveno ukvarjajo, v tečaju Rdečega križa pa naj se prehrana obravnava predvsem z zdravstvene plati, saj gre tu bolj za načela kot pa za samo tehniko.

Težišče vsega pouka v tečajih za žensko vaško mladino pa je seveda v vzgoji za zakon. Pravzaprav to niti še ni prava vzgoja za zakon, saj imajo dekleta v tej starosti navadno še lep čas do poroke. Vsekakor naj bi pa v teh predavanjih dobile prve urejene predstave o delovanju in ustroju spolnih organov, o menstruaciji, spočetju, nosečnosti in porodu. Toda razen teh osnovnih informacij zanima dekleta še marsikaj drugega. Tudi same sredi duhovne renesance oziroma preroda so izredno sprejemljive za vprašanja iz psihologije mladega človeka in mentalne higijene, čeprav teh dveh terminov niti ne poznajo. Zanima jih prva ljubezen, erotika, izbira partnerja, vprašanje spolnih odnosov in po-

dobno, vse to celo neprimerno bolj kot pa anatomija in fiziologija spolnih organov.

Nega dojenčka je tem dekletom, rekli bi, napisana skoraj na kožo, zato pa tečaj ni — šola materinstva. Za to imajo dekleta še čas! Potrebno in važno je le, da jih v tečaju za te stvari pravilno pridobimo in motiviramo, da bodo pozneje, ko bodo same žene in matere, prihajale v posvetovalnico in razne dodatne tečaje.

Nanizal sem samo nekatere misli v zvezi s programom, vendar že te kažejo same, da bi moral biti predavatelj v teh tečajih prvenstveno zdravstveni delavec. Po dveletnih opazovanjih sem prišel do zaključka, da je za delo v tečajih Rdečega križa še najbolj poklicana medicinska sestra, v kateri se posrečeno prepletajo vse štiri komponente: solidno strokovno znanje, poznavanje psihe in potreb mladih deklet, smisel za način dela z dekleti, predvsem pa mnogo volje in pripravljenosti za to delo. Medicinska sestra na terenu je v stalnem stiku z dekleti in pozna njihove reve in težave, tako da ima v tečajih najlepšo priliko oblikovati njih zdravstveno zavest in obenem v njih buditi občutek, da so lahko pomembni vzgojni činitelji.

Dr. Ahčin, direktor Centralnega higienskega zavoda, je v tem glasilu pred leti zapisal, da »gleđamo v medicinski sestri borca za izboljšanje zdravstvenih razmer, zdravstvenega vzgojitelja v besedi in dejanju, ki stopa v žarišče naše pozornosti kot izredno važen činitelj«.

Isto velja tudi o tečajih za dekleta. Ti so izrazito zdravstveno-vzgojni tečaji, v katerih je poudarek na zdravstvu in na vzgoji. Informacije o anatomiji in fiziologiji človeškega telesa so samo lupina tečajev, pravo jedro pa je zdravstvena vzgoja, ki jo dekletom lahko res izdatno posređuje samo medicinska sestra. Zdravstveno stroko obvlada namreč bolj kot pedagoški delavci, v delu z dekleti je mnogo naravnejša kot zdravnik, stalni stik z dekleti na terenu pa ji daje v nastopu še posebno gotovost. Vse to pa so tišči osnovni elementi, ki so za uspehe v tečaju nujno potrebni.

Seveda bo od dela v tečajih Rdečega križa imela sestra še posebno korist. Navezala bo dekleta nase tako zelo, da ji bodo ostale zveste tudi pozneje kot mlade žene in matere. Tako bo delo v tečajih za žensko vaško mladino najboljše naložen kapital, od katerega bo potem živelā vrsto let.

Seveda pa z vsem tem ne trdim, da morajo sedaj sestre prevzeti vse tečaje, izražam pa željo komisije za te tečaje pri Glavnem odboru Rdečega križa Slovenije, da bi se v vrsto predavateljev vključilo več sestra. To bi ne bilo v korist samo dekletom, ampak tudi sestram, ki bodo ob uveljavljanju svojega pedagoškega erosa doživljale srečo in zadovoljstvo.